

Gönderme Tarihi: 20.10.2018

Kabul Tarihi: 19.01.2019

*Bu bir araştırma makalesidir

Mobil öğrenme üzerine güncel çalışmalarla ilgili bir içerik analizi

Derya UYGUN^a
Abdulvahap SÖNMEZ^a

^a Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uzaktan Eğitim Bölümü, Eskişehir

Özet

Teknolojik gelişmeler eğitim sistemlerini etkilemektedir. Bilgisayar kullanımı ve eğitim sistemlerinde internet ile bilgiye ulaşma yolları değişmiştir ve mobil öğrenme gibi kavramlar ortaya çıkmıştır. Son yıllarda, mobil öğrenme (m-öğrenme) uzaktan eğitimin önemli bir bileşeni olmuştur. Mobil öğrenme alanındaki yeni dinamikleri anlayabilmek ve yorumlayabilmek için mobil öğrenme ile ilgili yayınlanmış makalelerin incelenmesine ihtiyaç vardır. Bu ihtiyaçtan hareketle bu çalışma kapsamında mobil öğrenme üzerine Türkçe yayınlanmış makaleler ve tezlerde en sık kullanılan araştırma yöntemi, veri toplama aracı, katılımcı grubu ve araştırma amaçlarını belirlenmesi amaçlanmaktadır. Araştırma süresince; 19 tez, 12 makale olmak üzere toplamda 31 çalışma incelenmiştir. Mobil öğrenme ile ilgili Türkçe yayınlanmış araştırmaların eğilimlerini ortaya çıkarmaya çalışması açısından bu çalışmanın önemli olduğu söylenilebilir.

Anahtar Sözcükler: Mobil öğrenme, m-öğrenme, içerik analizi

Abstract

Technological developments influence educational systems. It can be conducted that educational environments are not limited to schools. With the use of technology in educational systems, ways of having to access information have changed, and such concepts as mobile learning have emerged. In recent years, mobile learning (m-learning) has been a critical component of distance education. For that reason, the aim of this study is to summarize research findings in the literature by employing literature review. On this basis, articles and dissertations published in Turkish language was included to the content of this study. Throughout the research, 12 research articles published during that time in 11 prominent peer-reviewed research journals and 19 dissertations were analyzed. Purposes, methodologies, data collection tools and participant groups of these researches were explained. Therefore, it can be said that the study is important since it tried to reveal the related research trends in mobile learning.

Keywords: Mobile learning, m-learning, content analysis

Giriş

Akıllı telefonlar, tablet cihazlar, taşınabilir ortam oynatıcıları gibi mobil cihazlar, sadece yetişkinler için değil çocuklar için de gündelik yaşamda sıklıkla kullanılan araçlardır diyebiliriz. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de mobil teknoloji ürünleri büyük bir hızla yayılmaktadır. BT Dünyası'na göre, 2016 yılında Türkiye'deki kayıtlı kullanımda olan akıllı telefon sayısı yaklaşık olarak 47.66 milyondur. Hürriyet gazetesi, Türkiye Kişisel Bilgisayar ve Tablet Pazarı'nın yılın ikinci çeyreğini 879.450 satış sayısı ile tamamladığını belirtti. Ayrıca Millî Eğitim Bakanlığı, FATİH Projesi bağlamında 2015 yılına kadar 1.437.800 adet tablet dağıttığını resmî sitesinde duyurdu. Burada belirtilen rakamlar dikkate alındığında Türkiye'de ciddi bir mobil teknolojilerden yararlanma atılımı olduğu görülebilir.

İlgili Alanyazın

Mobil çağ olarak adlandırılan bu dönüşüm her alanı etkilediği gibi eğitim alanını da etkilemiş, mobil öğrenmenin günümüzün yeni bir paradigması olarak görülmesini sağlamıştır (Traxler, 2009). Kuramsal açıdan öğrenen merkezli öğrenme yaklaşımlarına olan ilginin artması, eğitim ortamı açısından bilgisayar destekli eğitimden sanal öğrenme çevrelerine geçilmesi, teknolojik açıdan ise mobil cihazların ve kablosuz teknolojilerin giderek gelişmesiyle birlikte yaşanan değişimler, mobil öğrenmeyi popüler ve disiplinler arası bir çalışma alanı haline getirmiştir.

İlgili alan yazın incelendiğinde mobil öğrenmenin kesinleşmiş bir tanımının olmadığı görülmektedir. Özdamar (2011), mobil öğrenmeyi belirli bir yere bağlı olmadan eğitim içeriğine erişebilmeyi, dinamik olarak üretilen hizmetlerden yararlanmayı ve başkalarıyla iletişimde bulunmayı sağlayan, kullanıcının bireysel olarak gereksinimine anında cevap vererek üretkenliğini ve iş performans verimliliğini artıran ve mobil teknolojiler aracılığıyla gerçekleşen bir öğrenme yöntemi olarak tanımlamaktadır. Brown ve Mbatı (2015)'e göre mobil öğrenme, öğrenenin belirli bir yere ve zamana bağlı kalmaksızın mobil teknolojilerin sunduğu öğrenme fırsatlarından faydalanılan bir öğrenme yöntemidir.

Öğrenme ve öğretme faaliyetleri açısından oldukça önemli olan mobil öğrenmenin birçok avantajı bulunmaktadır. Mobil öğrenmenin en önemli avantajı kullanıcının istediği yerde ve zamanda internet bağlantısı aracılığıyla ihtiyaç duyduğu içerik ve etkinliklere erişebilmesidir (McQuiggan, 2015, s. 9). Öğrenenin zaman ve mekan bağımlılığını ortadan kaldıran mobil öğrenme teknolojisi, aynı zamanda, öğrenenin kişiselleştirilmiş öğrenme aletidir. Öğrenen uzaktan öğrendiği konuları, izlediği içerikleri ve sosyalleşmek için kullandığı

sosyal ağları ihtiyaçları ve beğenileri doğrultusunda özelleştirme imkanına sahiptir. Ayrıca, okula gelme imkanı olmayan engelliler, okul ve kapalı ortamlarda öğrenme zorluğu çekenler ile sürekli hareket halinde olmak zorunda olan öğrenenler, bu teknoloji sayesinde hem öğrenebilmekte, video çekip-izlemekte hem de sosyalleşebilmektedirler. Mobil öğrenme aletleriyle öğrenme faaliyetlerini yürütenler, öğrenme ortamlarını kendileri planlamaktadırlar. Böylece öğrenme sürecinde sadece pasif bir alıcı değil; sürecin planlanmasında aktif bir katılımcı olamaya başlarlar. McQuiggan (2015, s. 9), öğrenenlerin bu süreçte bilişsel süreçlerini kontrol ettiklerini, meta-bilişsel özelliklerinin bu süreçten olumlu etkilenebileceğini ifade etmektedir.

Mobil öğrenme aletlerinin sağladığı faydaların yanında birtakım dezavantajları da vardır. Kirkwood (2014, s. 208), öğrenenin belli bir süre sonra mobil teknoloji aletlerinin sunduğu kolaylık ve öğrenme içeriklerinden ziyade teknolojinin kendisiyle ilgilenmesi ve amaçlanmayan uygulamalara yönelmesi gibi özelliklerin ortaya çıkma olasılığından bahsetmektedir (technological determinism). Mobil öğrenmede karşılaşılan bir diğer sorun da içerik tasarımıdır. İçerik tasarımı mobil öğrenme aletlerinin sahip olması gereken dört özellikten sadece bir tanesidir ve mobil öğrenme uygulamalarının tasarımı profesyonel beceri gerektiren ayrı bir iştir. Öğreten ve öğrenenin teknoloji okur-yazarlığı da önemli hususlardan biridir. Teknoloji okur-yazarlığın, mobil öğrenmede, diğer önemliliklerin önüne geçtiği de söylenebilir (Setirek ve Tanrikulu, 2015). Başarılı bir şekilde geliştirilip de öğrenene sunulacak bir mobil öğrenme aleti ve içeriği, öğrenen tarafından, iyi bir biçimde kullanılmadıkça etkili ve verimli olması zordur. Teknoloji okur-yazarlığı maalesef sadece öğrenenlerin değil öğretmenlerin de en büyük sorunlarından biridir (Brown ve Mbatı, 2015, s.126). Mobil öğrenme teknolojilerinin öğrenciler tarafından öğrenme amaçlı kullanılabilmesi genelde internet bağlantısı gerektirir. Öğrenenlerin bulunduğu konumda internete bağlantısının olmaması mobil öğrenmenin dezavantajlarından biridir. Sorun yaratabilecek durumlardan bir tanesi de öğrenenlerin teknolojiyi kabullenmeye hazır olmamalarıdır. İnsanlar yeni teknolojileri ya gereksiz bulduklarından ya da kullanmayı başaramadıklarından hoş karşılamayabilirler (Turan ve Haşit, 2014, s. 1). Öğrencileri yeni teknoloji konusunda ikna etmek ve öğrenmelerini bu teknoloji araçları üzerinden gerçekleştirmelerini sağlamak, ciddi bir çaba gerektirse de mümkündür (Joo ve Kim, 2016).

Mobil öğrenme ile ilgili daha önce içerik analizi çalışmaları yapılmıştır. Sönmez, Göçmez, Uygun ve Ataizi (2018) tarafından yapılan içerik analizi çalışmasında 2013 -2017 yılları arasında mobil öğrenme ile ilgili yapılmış olan araştırmaları incelemişlerdir. Sadece

İngilizce olarak yayınlanmış olan 11 tane makalenin incelendiği araştırmada, nicel yöntemlerin diğer yöntemlere (nitel ve karma) göre daha sık tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çalışmada, araştırmacıların öğrenenlerin mobil öğrenme ile ilgili görüşlerinin belirlenmesini diğer konulara göre daha sık tercih ettiği sonucu rapor edilmiştir.

Wu, Wu, Chen, Kao, Lin and Huang (2012) tarafından yapılan araştırmada 2003 ve 2010 yılları arasında İngilizce yayınlanmış mobil öğrenmeyle ilgili 164 tane araştırma incelenmiştir. Çalışma sonucunda araştırmacıların nicel yöntemleri diğer yöntemlere göre daha sık kullandıkları belirtilmiştir. Ayrıca mobil araçların ve kişisel asistanların (personal digital assistants) kullanıcılar tarafından en çok tercih edilen mobil öğrenme araçları olduğu sonucu rapor edilmiştir.

Hwang ve Tsai (2011) tarafından yapılan içerik analizinde ise 2001 ve 2010 yılları arasında İngilizce yayınlanmış olan 154 tane makale incelenmiştir. Bu araştırmanın sonucunda araştırmacıların katılımcı grubu olarak lisans öğrencilerini tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca mobil öğrenme ile ilgili en sık yayın yapan ülkeler Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve Tayvan olarak sıralanmıştır.

Araştırmanın Amacı

Mobil araçların hayatımızın vazgeçilmez bir parçası haline gelmesi nedeniyle mobil öğrenmenin de eğitim ortamlarında son derece önemli olduğu ifade edilebilir. Bu öğrenme şekli de teknolojiye paralel olarak hızla gelişmektedir. Mobil öğrenme alanındaki yeni dinamikleri anlayabilmek ve yorumlayabilmek için mobil öğrenme ile ilgili yayınlanmış makalelerin incelenmesine ihtiyaç vardır. Görüldüğü üzere mobil öğrenme ile ilgili daha önce içerik analizi çalışmaları yapılmıştır. Ancak ülkemizde, anadilimizde yayınlanmış olan çalışmalarla ilgili daha önce yayınlanmış bir içerik analizi çalışması yoktur. Bu nedenle bu araştırmada, mobil öğrenme ile ilgili güncel bilgi ihtiyacını karşılamak için Türkçe yayınlanmış olan tez ve makalelerin içeriğinin analizinin yapılması amaçlanmaktadır. Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

Mobil öğrenme ile ilgili Türkçe yayınlanmış olan çalışmalarda (tez +makale), tezlerde ve makalelerde en sık kullanılan;

1. Araştırma yöntemi,
2. Veri toplama aracı,
3. Katılımcı grubu,
4. Araştırma amaçları nelerdir?

Yöntem

Elde edilen verileri açıklayabilmek için gerekli olan kavram ve ilişkilere ulaşmak amacıyla nitel analiz yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizinde belirli bir konu üzerinde yapılan çalışmalar ele alınarak bu çalışmaların eğilimleri ve sonuçları tanımlayıcı ve sistematik bir biçimde değerlendirilir (Lin, Lin ve Tsai, 2014). Bu çalışma kapsamında içerik analizi yöntemi; verileri sınıflandırmak, kıyaslamak ve buna dayanarak kavramsal sonuçlara varmak amacıyla tercih edilmiştir (Cohen, Manion ve Morrison, 2007).

Bu süreçte veriler kodlama, tema belirleme ve çıkarımlara ulaşma şeklinde üç aşamadan geçirilmiştir. Kodlama aşamasında seçilen makaleler okunarak ve tekrar tekrar gözden geçirilerek temalar belirlenmiştir. Öncelikle seçilen çalışmalar içerisindeki temalar tez, makale ve toplam (tez + makale) olmak üzere üç ayrı tema belirlenmiştir. Böylece mobil öğrenme ile ilgili Türkçe yayınlanmış çalışmalarda (tez + makale), tezlerde ve makalelerde nelere daha çok vurgu yapıldığı belirlenmiştir.

Araştırmanın Kapsamı

Analiz kapsamında incelenecek yayınlar, Ulusal Tez Merkezi ve Dergipark veri tabanı taranarak elde edilmiştir. Araştırma sürecinde incelenecek olan çalışmaları seçme kriterleri,

- Araştırma sürecinde veri toplayabilmek adına makalelerin ve tezlerin araştırma yayınları olması,
- Tezlerin ve makalelerin Türkçe yayınlanmış olması,
- Tezlerin ve makalelerin 2010-2017 yılları arasında yayınlanmış olması olarak sıralanmaktadır.

Çalışmanın amacına uygun olmadığı için alanyazın taraması ve kitap özetleri araştırmaya dahil edilmemiştir. Yeterli veri toplayabilmek adına çalışmaya yalnızca araştırma makaleleri dahil edilmiştir. Mobil öğrenme ile ilgili Türkçe yayınlanan makale ve tezlerin incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada, başlangıçta 23 tane tez ve 22 tane makale olmak üzere toplamda 45 araştırmaya ulaşılmıştır. Ancak araştırmanın amacına uygun olmadığı için 4 tez ve 10 makale çalışmadan çıkarılmıştır. Bu nedenle, çalışmada mobil öğrenmeyi temel alan 19 adet tez, 12 adet makale olmak üzere toplam 31 tane çalışma belirli prosedürler ışığında incelenmiştir.

Tarama sürecinde İngilizce ve Türkçe olmak üzere iki farklı dilde anahtar kavramlar kullanılmıştır. İngilizce dilinde kullanılan anahtar kavramlar “mobile learning, m-learning,

ubiquitous learning” şeklindedir. Türkçe dilinde gerçekleştirilen taramada ise “mobil öğrenme, m-öğrenme” anahtar kelimeleri kullanılmıştır.

Araştırmanın evrenini mobil öğrenme ile ilgili Türkçe yayınlanan makaleler ve tezlerdir. Örneklem olarak Social Science Citiational Index (SSCI) ve Google Akademik gibi büyük veri tabanlarında taratılabilen dergilerden seçilen, Türkçe yayınlanmış makaleler ve tezler seçilmiştir. Makalelerin yayınlandığı dergiler; Asya Öğretim Dergisi, Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Kastamonu Eğitim Dergisi, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Yüzüncü Yıl Eğitim Fakültesi Dergisi, International Journal of Active Learning, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, İşletme Bilimi Dergisi, Eğitim Teknolojisi kuram ve uygulama, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Elementary Education Online olarak sıralanmaktadır.

Veri Analizi

Çalışma kapsamında belirlenen tarama ve seçim ölçütleri dikkate alınarak toplanan veriler grafikler haline getirilmiştir. Bu temaların sıklığı nedir sorusuna frekans ve yüzde analizi ile yanıt aranmıştır.

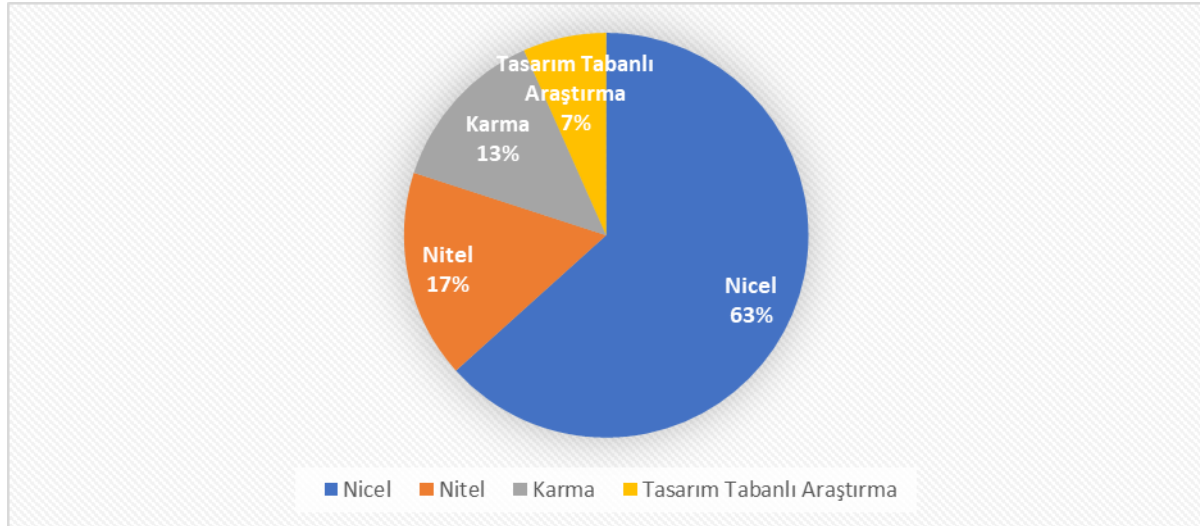
Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde Türkçe yayınlanmış olan mobil öğrenme ile ilgili çalışmalara ilişkin bulgular dört kategoride incelenmiştir. Bu kategoriler;

- Araştırma Yöntemleri,
- Veri toplama araçları,
- Katılımcı grupları,
- Araştırma amaçları olarak sıralanabilir.

Araştırma Yöntemine İlişkin Bulgular

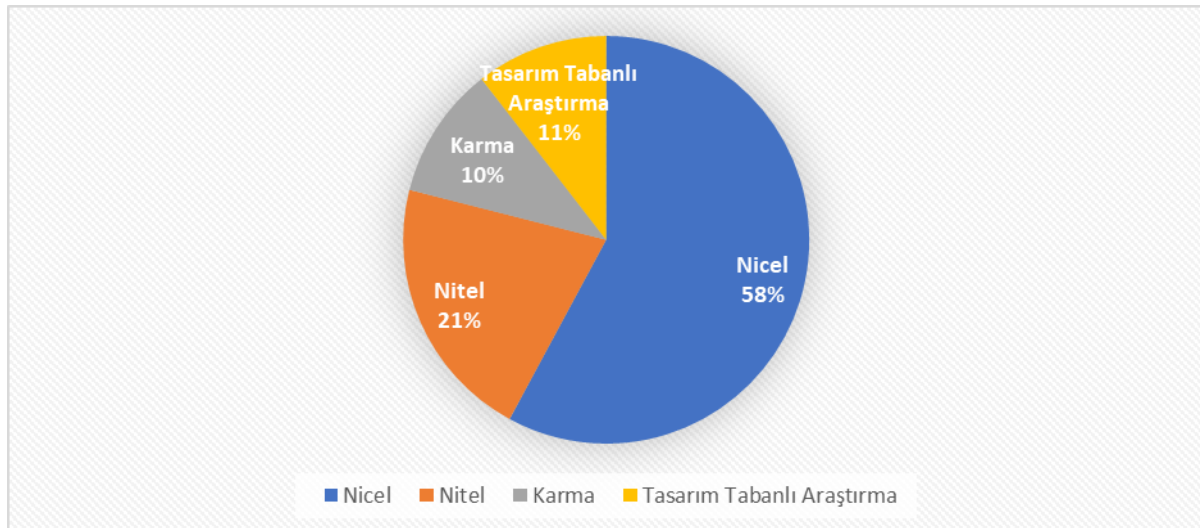
Mevcut içerik analizi kapsamında incelenen çalışmaların araştırma yöntemine ilişkin temalar incelenirken dört temel yönteme ilişkin gruplama yapılmıştır. Bu yöntemler nicel, nitel, karma ve tasarım tabanlı araştırma modeli olarak sıralanabilir. Kullanılan yöntemlere göre gruplanan çalışmaların yüzdelik dağılımları Grafik 1’de sunulmuştur.

Grafik 1. Araştırma Yöntemine İlişkin Bulgular

Grafik 1 incelendiğinde mobil öğrenme ile ilgili yayınlanan tezler ve araştırma makalelerinde en sık tercih edilen araştırma yönteminin nicel araştırma yöntemi %63 (n=19) olduğu görülmektedir. Karma araştırma yönteminin %13 (n=4) oranında, nitel araştırma yöntemininse %17 (n=5) oranında kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca 2 araştırmada tasarım tabanlı araştırma modelinin (%7) kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

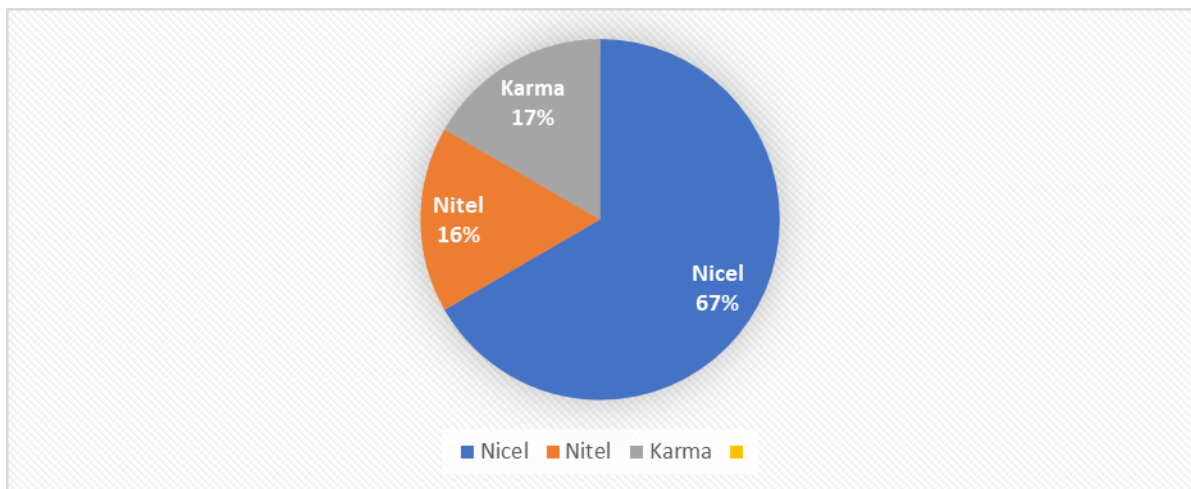
Araştırmaları tezler ve makaleler olarak ayırdığımızda Grafik 2’de tezlerde kullanılan araştırma modelleri verilmiştir. Tezlerde kullanılan araştırma modelleri nicel, nitel, karma ve tasarım tabanlı araştırma modelleri başlıkları altında incelenmiştir.

Grafik 2. Tezlerde Kullanılan Araştırma Yöntemine İlişkin Bulgular

Grafik 2 incelendiğinde mobil öğrenme ile ilgili yayınlanan tezlerde en sık tercih edilen araştırma yönteminin nicel araştırma yöntemi %58 (n=11) olduğu görülmektedir. Karma araştırma yönteminin %10 (n=2) oranında, nitel araştırma yöntemininse %21 (n=4) oranında kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca 2 araştırmada tasarım tabanlı araştırma modelinin (%11) kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmacıların diğer araştırma yöntemlerine göre nicel araştırma yöntemini daha sık kullandıkları görülmektedir.

Grafik 3' de ise mobil öğrenme ile ilgili yayınlanmış olan Türkçe makalelerde kullanılmış olan araştırma yöntemlerine yer verilmiştir. Bu bölümde araştırma yöntemleri nicel, nitel ve karma başlıkları altında incelenmiştir.

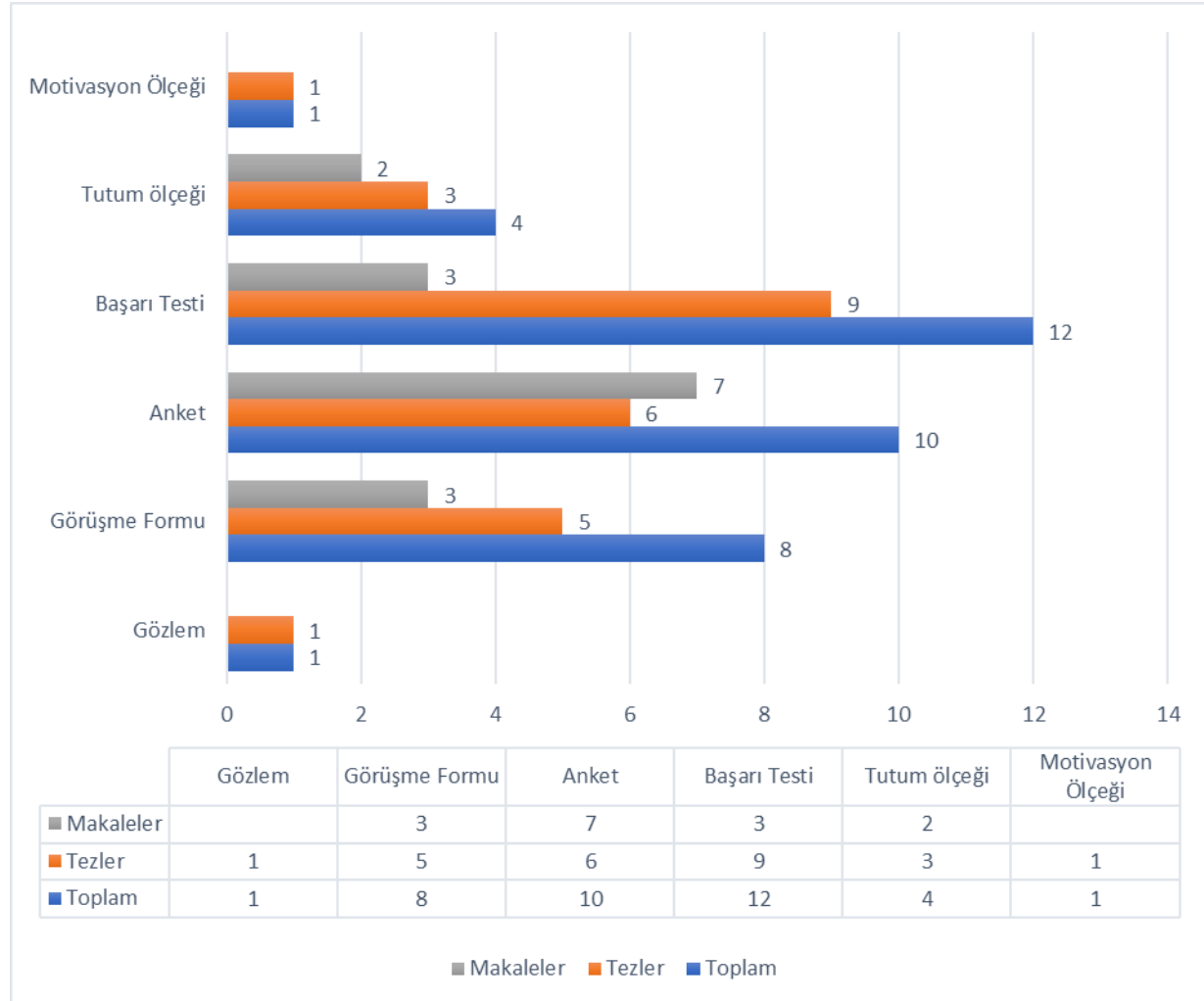
Grafik 3. Makalelerde Kullanılan Araştırma Yöntemine İlişkin Bulgular

Grafik 3 incelendiğinde mobil öğrenme ile ilgili yayınlanan makalelerde en sık tercih edilen araştırma yönteminin nicel araştırma yöntemi %67 (n=8) olduğu görülmektedir. Karma araştırma yönteminin %17 (n=2) oranında, nitel araştırma yöntemininse %16 (n=2) oranında kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmacıların diğer araştırma yöntemlerine göre nicel araştırma yöntemini daha sık kullandıkları görülmektedir. Ayrıca mobil öğrenme ile ilgili yayınlanan makalelerde tasarım tabanlı araştırma modelinin tercih edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Makaleler ve tezler olarak ayırdığımızda da bütün olarak baktığımızda da araştırmacıların nicel araştırma modelini diğer yöntemlere göre daha sık kullandıkları görülmektedir.

Veri Toplama Araçlarına İlişkin Bulgular

Mobil öğrenme ile ilgili Türkçe yayınlanmış olan tezler makalelerde kullanılan veri toplama araçlarına ilişkin bulgular Grafik 4’de verilmiştir.

Grafik 4. Veri Toplama Araçlarına İlişkin Bulgular

Grafik 4 incelendiğinde mobil öğrenme ile ilgili Türkçe yayınlanan araştırma makaleleri ve tezlerde en sık kullanılan veri toplama aracının %33 oranla deneysel çalışmalarda kullanılan başarı testleri (n=12) olduğu görülmektedir. Anketlerin %28 oranında (n=10) tercih edildiği, görüşme formlarının (n=8) %22 ile üçüncü sırada yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Tutum ölçeklerinin (n=4) %11 oranında, motivasyon ölçeğinin (n=1) %3 oranında, gözlemin ise (n=1) %3 oranında tercih edildiği gözlemlenmektedir. Araştırmacıların diğer veri toplama tekniklerine (gözlem, tutum ölçeği ve motivasyon ölçeği) göre başarı testleri, anketleri ve görüşme formlarını daha sık tercih ettikleri ifade edilebilir.

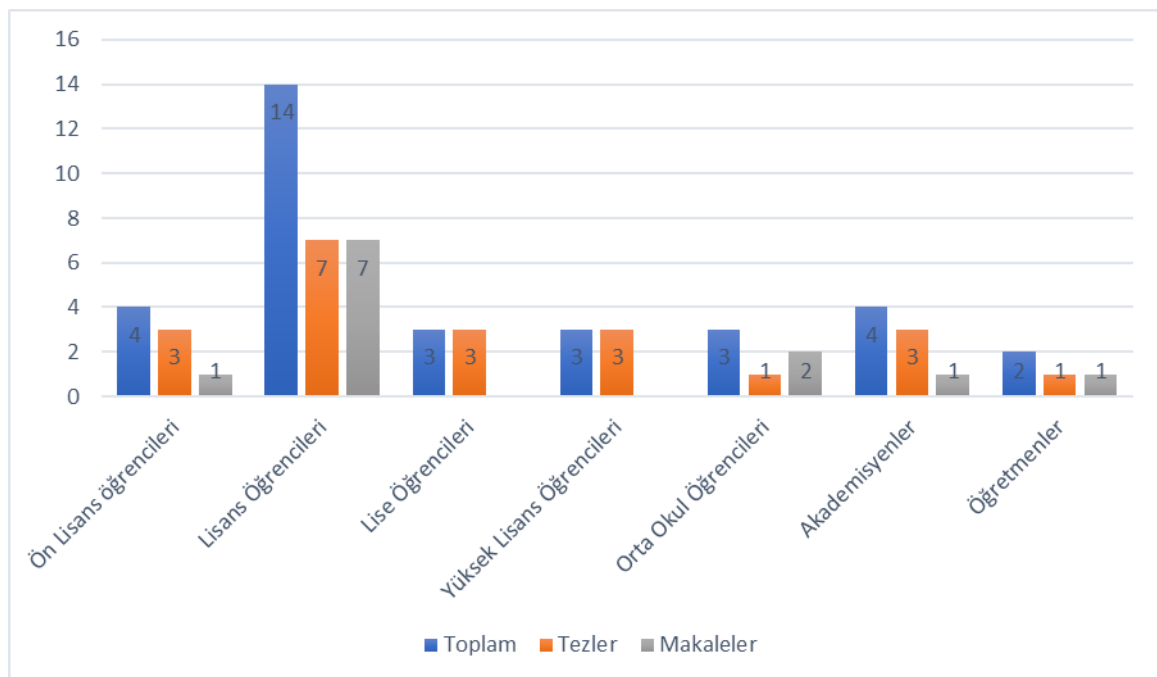
Grafik 4 incelendiğinde mobil öğrenme ile ilgili Türkçe yayınlanmış olan tezlerde en sık kullanılan veri toplama aracının %36 oranla deneysel çalışmalarda kullanılan başarı testleri (n=9) olduğu görülmektedir. Başarı testlerinin ardından araştırmacıların %24 oranla anketleri (n=6) tercih ettikleri görülmektedir. Görüşme formlarının %20 oranında (n=5) kullanıldığı gözlemlenmektedir. Tutum ölçeklerinin %12 (n=3) oranında tercih edildiği, motivasyon ölçeği ve gözlemin %4 oranında (n=1) kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Grafik 4 incelendiğinde mobil öğrenme ile ilgili Türkçe yayınlanmış olan makalelerde en sık kullanılan veri toplama aracının %47 oranla anketler (n=7) olduğu görülmektedir. Başarı testlerinin (n=3) ve görüşme formlarının (n=3) %20 oranla kullanıldığı, tutum ölçeklerinin ise (n=2) %13 oranla en az tercih edilen ölçme araçları olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Genel olarak bakıldığında toplamda (makale+tez) araştırmacıların deneysel çalışmalarda kullanılan başarı testlerini diğer veri toplama araçlarına göre daha sık kullandıkları ifade edilebilir. Bu bulgu tezler incelendiğinde de benzerdir. Ancak makaleler incelendiğinde anketlerin diğer veri toplama araçlarına oranla daha sık tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcı Gruplarına İlişkin Bulgular

Mobil öğrenme ile ilgili Türkçe yayınlanan tezler ve makalelerde araştırmacıların tercih ettikleri katılımcı grupları Grafik 5’de verilmiştir.

Grafik 5. Katılımcı Gruplarına İlişkin Bulgular

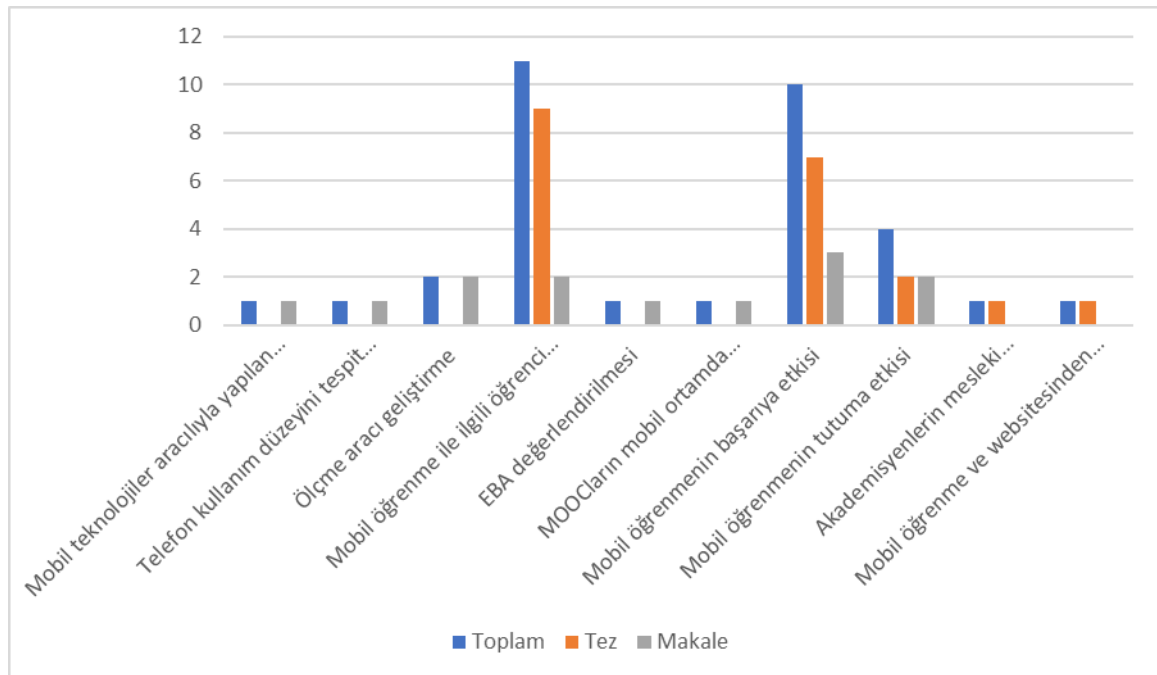
Grafik 5 incelendiğinde mobil öğrenme ile ilgili yayınlanmış olan tezler ve makalelerde en sık kullanılan katılımcı grubunun lisans öğrencileri (n=14) olduğu görülmektedir. Diğer katılımcı grupları; ön lisans öğrencileri (n=4), akademisyenler (n=4), yüksek lisans öğrencileri (n=3), ortaokul öğrencileri (n=3), lise öğrencileri (n=3) ve öğretmenler (n=2) olarak sıralanmaktadır.

Grafik 5 incelendiğinde mobil öğrenme ile ilgili Türkçe yayınlanmış tezlerde en sık tercih edilen katılımcı grubunun lisans öğrencileri (n=7) olduğu gözlemlenmektedir. Diğer katılımcı grupları; akademisyenler (n=3), ön lisans öğrencileri (n=3), lise öğrencileri (n=3), yüksek lisans öğrencileri (n=3), ortaokul öğrencileri (n=1) ve öğretmenler (n=1) olarak sıralanmıştır. Makalelerde tercih edilen katılımcı grupları sırasıyla; lisans öğrencileri (n=7), lise öğrencileri (n=3), ortaokul öğrencileri (n=2), ön lisans öğrencileri (n=1), akademisyenler (n=1), öğretmenlerdir (n=1).

Genel olarak, mobil öğrenme ile ilgili çalışma yürüten araştırmacıların katılımcı grubu olarak lisans öğrencilerini daha sık tercih ettikleri ifade edilebilir.

Araştırma Amaçlarına İlişkin Bulgular

Mobil öğrenme ile ilgili Türkçe yayınlanmış makale ve tezlerde en sık kullanılan araştırma amaçlarına ait bulgular Grafik 6'da verilmiştir.

Grafik 6. Araştırma Amaçlarına Ait Bulgular

Grafik 6 incelendiğinde mobil öğrenme ile ilgili en sık kullanılan araştırma konusunun mobil öğrenme ile ilgili öğrenci görüşleri (n=11) olduğu görülmektedir. Öğrenci görüşlerinin ardından en sık kullanılan konu mobil öğrenmenin başarı üzerine etkisidir (n=10). Aynı şekilde mobil öğrenme ile ilgili tezlerde en sık kullanılan amacın mobil öğrenme ile ilgili öğrenci görüşleri (n=9) ve mobil öğrenmenin başarıya etkisi (n=7) olduğu görülmektedir.

Grafik 6 incelendiğinde mobil öğrenme ile ilgili makalelerde en sık tercih edilen amacın mobil öğrenmenin başarı üzerine etkisi (n=3) olduğu belirlenmiştir. Makaleler de yürütülen araştırmaların amaçları sırayla; ölçme aracı geliştirme (n=2), mobil öğrenme ile ilgili öğrenci görüşleri (n=2), mobil öğrenmenin tutuma etkisi (n=2), Kitleli açık çevrim içi kursların (MOOC) mobil ortamda kullanımının değerlendirilmesi (n=1), EBA değerlendirmesi (n=1), telefon kullanım düzeylerini tespit etme (n=1) olarak sıralanabilir.

Genel olarak bakıldığında mobil öğrenmeyle ilgili üzerinde en fazla odaklanılan konuların mobil öğrenmenin başarı üzerine etkisi ve mobil öğrenme hakkında öğrenci görüşleri olduğu ifade edilebilir.

Sonuçlar ve Tartışma

Mobil öğrenme ile ilgili Türkçe yayınlanmış olan tezler ve makalelerin içeriklerinin analiz edildiği bu çalışmada, 19 tez ve 12 makale olmak üzere toplamda (tez+makale) 31 çalışma incelenmiştir. Araştırmada, mobil öğrenme ile ilgili Türkçe yayınlanmış çalışmalarda en sık kullanılan araştırma yöntemi, veri toplama araçları, katılımcı grupları ve araştırma amaçları belirlenmiştir.

Mobil öğrenme ile ilgili çalışmalarda en sık kullanılan araştırma yönteminin nicel araştırma yöntemi (%63) olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmacıların sırayla nitel (%17), karma (%13) yöntemlerini tercih ettikleri belirlenmiştir. Bu sonucun tezler ve makalelerde kullanılan araştırma yöntemleri incelendiğinde de benzer olduğu belirlenmiştir. Araştırmacıların karma ve nitel araştırma yöntemlerine göre nicel araştırma yöntemini daha sık kullandıkları görülmektedir. Araştırma yönteminin belirlenmesi araştırmanın amacına göre değişmektedir. Ancak araştırmacılar sonuçlarını daha geniş kitlelere genelleme güce nedeniyle nicel yöntemi tercih etmiş olabilirler.

Mobil öğrenme ile ilgili tezler incelendiğinde, sadece 2 araştırmada tasarım tabanlı araştırma modelinin kullanıldığı göze çarpmaktadır. Tasarım tabanlı araştırmalar, yeni bir uygulamanın veya teorisinin kısaca bir yeniliğin geliştirilmesi ve ardından geliştirilen yeniliğin işleyişinin iyileştirilmesidir. Özellikle e-öğrenme ortamları için geliştirilmiş olan

uygulamaların işleyişinin iyileştirilmesi ve geliştirilmesinde kullanılan tasarım tabanlı araştırmaların araştırmacılar tarafından az tercih edilmiş olması göz çarpmaktadır. Bu durumun nedenleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Tasarım tabanlı araştırma uzun süreli yapılması gereken çok zahmetli bir araştırmadır.
- Tasarım tabanlı araştırmada çok sayıda veri toplanmakta ve analiz edilmektedir. Toplanan veriler çoğunlukla nitel veri olmakta ve bu durum araştırmacılara büyük bir iş yükü getirebilmektedir.
- Bir ortamda çalışan bir tasarımın özelliklerinin farklı başka bir ortamda çalışmama durumu da söz konusu olabilmektedir. Dolayısıyla tasarım tabanlı araştırmalarda genellemeler bağlamsal düzeyde yapılabilmektedir.

Sınırlılıklarına rağmen tasarım tabanlı araştırma, özellikle e-öğrenme ortamlarının tasarımı ve araştırılmasında çok önemli bir potansiyele sahip olması ve eğitim araştırmaları ve gerçek dünya arasında daha kuvvetli bağlar kurabilmeyi sağması nedeniyle oldukça kıymetli bir araştırma yöntemidir. İleride mobil öğrenmeyle ilgili bir uygulama geliştirecek olan araştırmacılara tasarım tabanlı araştırma modelinin kullanmaları önerilebilir.

Mobil öğrenme konusunda eğilimlerin belirlenmesinin amaçlandığı diğer çalışmalarda (Sönmez ve diğerleri, 2018; Wu ve diğerleri 2012) İngilizce yayınlanmış araştırmalar incelenmiştir. Bu çalışmalarda da nicel araştırma yönteminin diğer yöntemlere oranla daha sık tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Mobil öğrenmeyle ilgili yayınlanmış araştırmaların içeriğinin analiz edilmesinin amaçlandığı diğer çalışmaların sonuçları, bu araştırmanın sonucunu destekler niteliktedir.

Mobil öğrenme ile ilgili Türkçe yayınlanmış araştırmalarda en kullanılan veri toplama araçlarının deneysel araştırmalarda kullanılan başarı testleri (n=12) ve anketler (n=9) olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tezlerde de benzer bir sonuca ulaşılrken, makalelerde anketlerin (n=7) diğer veri toplama araçlarına oranla daha sık tercih edildiği belirlenmiştir. Araştırmacıların diğer veri toplama tekniklerine (gözlem, görüşme) göre anketleri daha sık tercih ettikleri ifade edilebilir. Anketlerin, farklı bölgelerden daha büyük gruplara hızlı uygulanabilme olanağının olması ve maliyetinin daha düşük olması gibi avantajları bulunmaktadır (Büyüköztürk, 2005). Bu nedenle araştırmacıların çalışmalarında anketleri daha sık tercih ettikleri belirtilebilir.

Araştırma sonucunda sık kullanılan katılımcı grubu ise lisans öğrencileri (n=14) olmuştur. Makaleler ve tezleri ayrı ayrı incelediğimizde de araştırmacıların diğer katılımcı gruplarına (lise öğrencileri- öğretmenler gibi) göre lisans öğrencilerini daha sık tercih ettikleri

görülmektedir. Hwang ve Tsai (2011) tarafından yapılan içerik analizinde ise araştırmacıların katılımcı grubu olarak lisans öğrencilerini tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Hwang ve Tsai (2011) tarafından yapılan araştırmanın sonucunun bu araştırmanın sonucunu destekler nitelikte olduğu ifade edilebilir. Bu bulgu ışığında, araştırmacılara araştırma sonuçlarının genellenabilirliğinin arttırılmasında farklı düzeyde bulunan katılımcı gruplarını (lise öğrencileri, ortaokul öğrencileri) da araştırmalara dahil etmeleri önerilebilir.

Mobil öğrenme ile ilgili en sık kullanılan araştırma amaçlarının mobil öğrenme ile ilgili öğrenci görüşleri (n=11) ve mobil öğrenmenin başarı üzerine etkisi (n=10) olduğu görülmektedir. Tezler ve makaleler incelendiğinde de sonucun benzer olduğu göze çarpmaktadır. Sönmez ve diğerleri (2018) tarafından yapılan araştırmada, mobil öğrenme ile ilgili araştırmaların öğrenenlerin mobil öğrenme ile ilgili görüşlerinin diğer konulara göre daha sık tercih ettiği sonucu rapor edilmiştir. Bu sonucun, mobil öğrenme ile ilgili yürütülen çalışmalarda en sık kullanılan araştırma amacının mobil öğrenmeyle ilgili öğrenen görüşleri olduğu bulgusunu desteklediği söylenebilir. Bu sonuçtan yola çıkarak araştırmacılara mobil öğrenmeyle ilgili öğrenci görüşleri ve mobil öğrenmenin başarı üzerine etkisi konularının dışında farklı konularda da çalışmaları önerilebilir.

Bu çalışmanın ileride mobil öğrenme ile ilgili araştırma yapacak olan bilim insanlarına yol gösterici nitelikte olduğu için oldukça önemli olduğu belirtilebilir. Ayrıca, bu araştırmanın mobil öğrenme üzerine yapılacak olan çalışmalara fayda sağlaması beklenmektedir.

Öneriler

Bu çalışmanın sonuçlarını göz önünde bulundurulduğunda, ileride yapılacak olan araştırmalara bazı önerilerde bulunulabilir:

- İleriki çalışmalarda farklı araştırma yöntemleri kullanılarak makaleler incelenebilir. Örneğin, araştırma makalelerinde en sık atıf yapılan yazarlar ve en sık kullanılan referanslar belirlenebilir.
- Bu çalışmada yalnızca araştırma makaleleri dahil edilmiştir. Sonraki çalışmalarda, daha kapsamlı veri elde edebilmek amacıyla derleme çalışmaları ve kitap özetleri de dahil edilerek bir araştırma yürütülebilir.
- Bu çalışma kapsamında kullanılan makalelere Dergipark veri tabanı kullanılarak ulaşılmıştır. Ulakbim, Google Akademik, Türk Eğitim İndeksi gibi büyük veri tabanları da kullanılarak araştırmanın çerçevesi genişletilebilir.

Kaynakça

- Brown, T. H. ve Mbatia, L. S. (2015). Mobile learning: Moving past the myths and embracing the opportunities. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 16(2), 115-135.
- Cohen, L., Manion, L., Morrison, K. (2007). *Research methods in education*. Canada: Routledge.
- Hwang, G. J., & Tsai, C. C. (2011). Research trend in mobile and ubiquitous learning: a review of publications in selected journal from 2001 to 2010. *British Journal of Education Technology*, 42(4), 65–70.
- Joo, Y. J., Kim, N. & Kim, N. H. (2016). *Factors predicting online university students' use of a mobile learning management system (m-LMS)*. Education Tech Research Dev. <https://link.springer.com/article/10.1007/s11423-016-9436-7> (Erişim tarihi: 29.12.2017).
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (16. Basım). Ankara: Nobel.
- Kirkwood, A. (2014). *Teaching and learning with technology in higher education: Blended and distance education needs 'joined-up thinking' rather than technological determinism*. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1054659> (Erişim tarihi: 29.12.2017).
- Lin, T.C., Lin, T.J. ve Tsai, C.C. (2014). Research trends in science education from 2008 to 2012: A systematic content analysis of publications in selected journals. *International Journal of Science Education*, 36 (8), 1346-1372.
- McQuiggan, S., McQuiggan, J., Kosturko, L. & Sabourin, J. (2015). *Mobile learning: A handbook for developers, editors and learners*. North Carolina: SAS Institute Inc.
- Özdamar Keskin, N. (2011). *Akademisyenler için bir mobil öğrenme sisteminin geliştirilmesi ve sınanması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Setirek, A.C., Tanrıku, Z. (2015). Significant developmental factors that can affect the sustainability of mobile learning. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 191(2), 2089-2096.
- Sönmez, A., Göçmez, L., Uygun, D. ve Ataizi, M. (2018). A review of current studies of mobile learning. *Journal of Educational Technology and Online Learning*, 1, 1-15.
- Traxler, J. (2009). Learning in a mobile age. *International Journal of Mobile and Blended Learning*, 1(1), 1–12.
- Turan, B., Haşit, G. (2014). Teknoloji kabul modeli ve sınıf öğretmenleri üzerinde bir uygulama. *Journal of Alanya Faculty of Business*, 6 (1), 109-119.

- Viberg, O. (2015). *Design and use of mobile technology in distance language education: Matching learning practices with technologies-in-practice*. Repro: Örebro University.
- Wu, W.H., Wu, Y.C.J., Chen, C.Y., Kao, H.Y., Lin, C.H. & Huang, S.H.(2012). Review of trends from mobile learning studies: A meta-analysis. *Computers & Education*, 59, 817-827.

Yazarlar Hakkında

Derya UYGUN

Derya Uygun, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı bir okulda İngilizce Öğretmeni olarak çalışmaktadır. Lisans eğitimini 2003 yılında Anadolu Üniversitesi İngilizce Öğretmenliği alanında tamamlamıştır. Şu anda Anadolu Üniversitesi Uzaktan Eğitim Ana Bilim Dalı'nda doktora eğitimine devam etmektedir. Uygun'un çalışma alanları arasında yabancı dil öğretimi, mobil öğrenme ve açık ve uzaktan öğrenmede destek hizmetleri bulunmaktadır.

Posta adresi: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, Türkiye

GSM: +90 505 255 6552

Eposta: derya.u1@gmail.com

Abdulahap SÖZMEZ

Abdulahap Sönmez, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı bir okulda İngilizce Öğretmeni olarak çalışmaktadır. Lisans eğitimini Yüzüncü Yıl Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı alanında tamamlamıştır. Şu anda Anadolu Üniversitesi Uzaktan Eğitim Ana Bilim Dalı'nda doktora eğitimine devam etmektedir.

Posta adresi: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, Türkiye

Tel : +90 222 335 0580

Eposta: abdulvahapsonmez@gmail.com